त्यन्ये कात्या० श्रौ० ५।१।१ सूत्रव्याख्याने द्रष्टव्यम्। "द्वयोः प्रणीयन्तीत्यधिकरणे पर्वचतुष्टयविहितायां उत्तरवेदेर्न पर्वद्वये प्रतिषेध उपपद्यते तत्र पर्वद्वये विकल्पसापेक्षं विधानं पर्वद्वये च निरपेक्षमिति" दायभा० "पर्वचतुष्टयेति चातुर्मास्ययागप्रसङ्गे वैश्वदेव-वरुणप्रघासशाकमेधसुनासीरीयाख्याश्चत्वारो यागाः चातुर्मासाध्या उक्ताः तत्र च "उपात्र वपन्ति न वैश्वदेवे न सुनासीरीये उक्ते वा एतौ यज्ञस्य यद्वरुणप्रघासः शाकमेधश्चेति द्वयोः प्रणयन्तीति" श्रुतिरस्ति। अस्यार्थः अत्र पर्वसंज्ञके यागचतुष्के उत्तरवेदिम् उपवपन्ति निर्वपन्ति सम्पादयन्तीत्यर्थः इति उत्तरवेदिः अग्निप्रणयनपात्रम्" श्रीकृष्णः। एतच्च श्रौतकर्मानभिज्ञानादुक्तम् "उत्तरवेदिं निवपत्युत्तरस्याम्" कात्या०श्रौ ३।३।१६ सूत्रादौ स्थण्डिलभेदस्यैव उत्तरवेदिनामता उक्ता यथा "वक्ष्यमाणेन प्रकारेण उत्तरस्यां वेदौ उत्तरवेदिं निर्वपति उत्तरवेदिरिति वक्ष्यमाणसंस्कारसंस्कृतस्य चात्वालमृदा कृतस्य स्थण्डिलस्य नामधेयम्" कर्कः। तदुत्तरत्र सूत्रेषु तन्निर्माणप्रकार उक्तः चात्वालशब्दे च शत०ब्रा०भाष्यवाक्यं द्रष्टव्यम्। ११चन्द्रसूर्ययोरुपरागे च पर्वशब्दे द्रष्टव्यम्। १२प्रतिपत्पञ्चदश्योरन्तराले काले पर्वसन्धिशब्दे द्रष्टव्यम्। पर्वणि विहितः तत्र भवो वा अण्। पार्वण अमावास्यादिविहिते श्राद्धे पर्वभवे त्रि०

पर्वमूला स्त्री पर्वणि पर्वणि मूलं यस्याः मूलान्तत्वात् जातित्वेऽपि टाप्। श्वेतदूर्वायां राजनि०।

पर्वयोनि पु० पर्व ग्रन्थियोनिरुत्पत्तिस्थानमस्य। इक्षादौ हेमच०। तस्य ग्रन्थितएवोत्पत्तेस्तथात्वम्।

पर्वरीण पु० पर्वरीण+पृषो०। १पत्रहन्तरसे २गर्वे ३मारुते ४पर्णशिरायां ५मृतके ६द्यूतकम्बले ७पत्रचूर्णरसे च ८पर्वणि न० शब्दरत्ना०।

पर्वरुह् पु० पर्वणि रोहति रुह-किप्। दाडिमे त्रिका०

पर्ववल्ली स्त्री पर्वप्रधाना ग्रन्थिश्रेष्ठा वल्ली। माषादूर्वायाम् (गाटदूर्वा) राजनि०।

पर्वसन्धि पु० पर्वणोः सन्धिः। पर्वणोः पञ्चदशीप्रतिपदोरन्तादिदण्डचतुष्टयात्मकाले अमरः "सैंहिको यदा राहुर्ग्रसते पर्वसन्धिषु" यमः। दण्डचतुष्टयोक्तिः प्रायिकी सू०सि० ग्रहणेष्टकालस्य अन्यथा दर्शितत्वात्। तत्र उपरागशब्दे द्रष्टव्यम्।

पर्वाविधि पु० ६त०। परपत्न्यां द्वारा०।

पर्वास्फोट पु० ६त०। अङ्गुलिपर्वणि आस्फोटने कामन्दकी

पर्वित पुंस्त्री० पर्व-क्त। (पावदा) पर्वतमस्त्रे शब्दच०।

पर्वेश पु० ६त०। ग्रहणकालभेदानामधिपभेदे स च ष्ठ०सं० ५अ० उक्तो यथा

"वर्षमासोत्तरदृष्ट्या पर्वेशाः सप्त देवताः क्रमशः। ब्रह्मशचीन्द्रकुबेरा वरुणाग्नियमाश्च विश्वेशाः। १ब्राह्मे हिज पशुवृद्धिक्षेमारोग्याणि शस्यसम्पच्च। तद्वत् २सौम्ये पीडा विदुषामवृष्टिश्च। ३ऐन्द्रे भूपविरोधः शारदसस्यक्षयो न च क्षेमम्। ४कौबेरेऽर्थपतीनामर्थविनाशः सुभिक्षं च। ५वारुणमवनीशाशुभमन्येषां क्षेमसस्यवृद्धिकरम्। ६आग्नेयं मित्राख्यं सस्यारोग्याभयाम्बुकरम्। ७याम्यं करोत्यवृष्टिं दुर्भिक्षं सङ्क्षयं च सस्यानाम्। यदतःपरं तदशुभं क्षुन्नाराष्ट्रवृष्टिदं पर्व"।

पर्शान न० पार्श्वस्थानम् पृषो०। १पार्श्वस्थाने ऋ ७।४।५ भा० २पीडयमाने त्रि० ऋ०८ ७ ३४ भा० ३विमर्शयोग्ये ऋ०८ ४५ ४१ ४मेघे पु० निघण्टुः पाठान्तरम्।

पर्शु पु० "स्पृशेः श्वणशुनौ पृ च" उणा० स्पृश-शुनू धातोः पु० आदेशः। १आयुधे २परश्वधे हेमच०। ३आयुधजीविसंघभेदे ततः पर्शा० स्वार्थे अण्। पार्श्व तत्रार्थे।

पर्शुका स्त्री पर्शुरिव कायति कै-क। पार्श्वास्थि अमरः।

पर्शुपाणि पु० पर्शुः पाणावस्य। १गणेशे हेमच० २परशुरामे च। [शब्दच०। परशुरामशब्दे द्रष्टव्यम्।

पर्शुराम पु० पर्शुसहितो जातो रामः शा०त०। जामदग्न्ये

पर्शुल त्रि०पर्शुः तदाकारमस्य ततः सिध्मा०लच्। ऋष्यियुक्ते

पर्श्वध पु० परश्वध+पृषो०। परश्वधे कुठारे जटाध०

पर्श्वादि पु० "पर्श्वादिभ्योऽणञौ" पा० स्वार्थे अण् प्रत्ययनिमित्ते शब्दगणे स च गणः पा० न०सू० उक्तो यथा "पर्शु असुर रक्षस् वाह्लीक वसु मरुत् सत्वत् दशार्ह पिशाच अशनि कार्षापण"

पर्ष स्त्रेहे भ्वा०आत्म०सक०सेट्। पर्षते अपर्षिष्ट पप

पर्षद् स्त्री पृष-अदि। १सभायाम् २धर्मोपदेशकपण्डितसमाजे च। ततः अस्त्यर्थे वलच्। पर्षद्वल सभासदि त्रि हेमच०।

पर्षिक त्रि० पर्षः पूरणम् अस्त्यर्थे ठन्। पूरयितव्ययुक्ते पुरोहिता० भावादौ यक्। पार्ष्क्य तद्भावे न०

पर्ष्वन् त्रि पृष-वनिप्। पूरयितव्ये ऋ० १०।१२६।३०

पल गतौ भ्वा० पर सक०सेट्। पलति अपालीत् पपाल मेघवत्। जित् अत्रसा०मलः पाल।